

Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava

REPUBLIKA SRBIJA
PREDSEDNIČKI IZBORI
20. januara i 3. februara 2008.

Završni izveštaj

Ograničene misije za posmatranje izbora OEBS-a/KDILJP-a

Varšava
29. avgust 2008.

SADRŽAJ

I.	IZVRŠNI REZIME	1
II.	UVOD I IZRAZI ZAHVALNOSTI	2
III.	POLITIČKI ISTORIJAT	2
A.	OPŠTI PREGLED	2
B.	KANDIDATI	3
IV.	ZAKONSKI OKVIR	4
A.	OPŠTI PREGLED	4
B.	KAMPANJA I FINANSIRANJE KAMPANJE	5
V.	IZBORNA ADMINISTRACIJA	6
A.	OPŠTI PREGLED	6
B.	REPUBLIČKA IZBORNA KOMISIJA	6
C.	BIRAČKI ODBORI	7
D.	UPIS BIRAČA	7
E.	GLASANJE U INOSTRANSTVU	8
F.	PREBROJAVANJE I TABELARNI PRIKAZ REZULTATA	9
G.	PONOVLJENI IZBORI	9
VI.	KAMPANJA	9
VII.	MEDIJI	11
A.	MEDIJSKA SCENA	11
B.	MEDIJSKI REGULATORNI OKVIR	11
C.	PRAĆENJE MEDIJA, PRVI KRUG	12
D.	PRAĆENJE MEDIJA, DRUGI KRUG	13
VIII.	PRIGOVORI I ŽALBE	14
IX.	DOMAĆI NESTRANAČKI POSMATRAČI	15
X.	UČEŠĆE ŽENA	15
XI.	UČEŠĆE NACIONALNIH MANJINA	16
XII.	DANI IZBORA	16
XIII.	PREPORUKE	17
A.	ZAKONSKI OKVIR	17
B.	KAMPANJA	18
C.	MEDIJI	18
D.	IZBORNA ADMINISTRACIJA	18
E.	BIRAČKI ODBORI I RADNE GRUPE	18
F.	BIRAČKI SPISAK	19
G.	DAN IZBORA	19
	ANEKS: ZVANIČNI REZULTATI	20
	O OEBS-U/KDILJP-U	22

REPUBLIKA SRBIJA
PRESEDNIČKI IZBORI
20. januara i 3. februara 2008.

Završni izveštaj Ograničene misije za posmatranje izbora OEBS-a/KDILJP-a *

I. IZVRŠNI REZIME

Predsednički izbori održani 20. januara 2008. sprovedeni su u skladu sa obavezama preuzetim pod okriljem OEBS-a u pogledu demokratskih izbora. Ovi izbori su bili prvi predsednički izbori održani posle usvajanja novog Ustava, oktobra 2006. Proces je bio transparentan, a birači su imali istinsku mogućnost izbora između različitih političkih perspektiva. Odziv je bio velik, kako u prvom tako i u drugom krugu, prelazeći 60, odnosno, 68 procenata, što svedoči o značajnom stepenu interesovanja javnosti za demokratski proces i učešće u njemu.

U postupku koji je obuhvatio veliki broj kandidata, za prvi krug je registrovano devet kandidata. Izbori su zaključeni nakon drugog kruga, koji je sproveden 3. februara 2008, u kojem su učestvovali vodeći kandidati iz prvog kruga, g-din Tomislav Nikolić iz Srpske radikalne stranke (SRS) i aktuelni predsednik, g-din Boris Tadić iz Demokratske stranke (DS).

Kampanja je bila pluralistička i vođena u duhu uzajamnog nadmetanja, a sprovedena je uglavnom u mirnoj atmosferi. Kandidati su održali skupove i vodili kampanju od vrata do vrata u slobodnom okruženju. Građanska i politička prava su poštovana.

Republička izborna komisija (RIK) sprovedla je izbore obuhvatajući veliki broj kandidata i postupajući profesionalno i transparentno, iako se povremeno sticao utisak da su odluke RIK-a pod uticajem političkih programa. U jednom slučaju, RIK je odlučio da zanemari odluku Vrhovnog suda o akreditaciji bilateralnih posmatrača iz dve zemlje učesnice OEBS-a, pre prvog kruga; ovo je izazvalo zabrinutost u pogledu poštovanja vladavine prava.

Pristup koji su političke stranke imale većini faza izbornog procesa doprineo je boljoj transparentnosti sprovođenja izbora i dodatno pospešio poverenje u taj postupak.

Širok dijapazon medija pružio je kandidatima mogućnost da izbornom telu prenesu svoje poruke. Međutim, g-din Tadić je imao određeno preimućstvo tokom kampanje u oba izborna kruga, uglavnom zbog svojih institucionalnih aktivnosti kao aktuelni predsednik. Pre drugog kruga, dva kandidata su izložila svoje platforme i razmenili mišljenja u 90-minutnoj televizijskoj debati.

Zakonodavni okvir uglavnom pruža solidan osnov za izbore usklađene sa obavezama preuzetim pod okriljem OEBS-a; međutim, on bi moga biti poboljšan u nekim oblastima. Na primer, neki aspekti postupka nisu adekvatno regulisani zbog čega se nameće potreba da RIK donosi odluke i propise, koji povremeno mogu prekoračivati zakonska ovlašćenja RIK-a.

* Iako je ovaj izveštaj preveden na srpski jezik, jedini zvanični dokument ostaje verzija na engleskom jeziku.

Pored toga, suprotno prethodnom Zakonu o predsedničkim izborima, novim zakonom nije predviđen srednji nivo izborne administracije, između RIK-a i biračkih odbora.

OEBS/KDILJP je spreman da i ubuduće pruža podršku naporima organa vlasti i civilnog društva u Srbiji, na razrešavanju preostalih poteškoća, koje su izložene u ovom i u prethodnim izveštajima.

II. UVOD I IZRAZI ZAHVALNOSTI

Prihvatajući poziv za posmatranje predsedničkih izbora u Srbiji, zakazanih za 20. januar 2008, Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava pod okriljem OEBS-a (OEBS/KDILJP) uputila je Ograničenu misiju za posmatranje izbora (OMPI) u Beograd, 4. januara. Ograničena misija za posmatranje izbora OEBS-a/KDILJP-a vršila je ocenu predsedničkih izbora u smislu poštovanja Kopenhagenskog dokumenta OEBS-a iz 1990, drugih međunarodnih standarda i domaćeg zakonodavstva. U drugom krugu, Ograničenoj misiji za posmatranje izbora OEBS-a/KDILJP-a pridružila se delegacija Parlamentarne skupštine Saveta Evrope (PSSE), koju je predvodio g-din Andreas Gros. Ovaj izveštaj treba tumačiti u sklopu prethodnih izveštaja OEBS-a/KDILJP-a o izborima u Srbiji.¹

Ograničenu misiju za posmatranje izbora OEBS-/KDILJP-a predvodio je g-din Nikolaj Vulčanov, a ona se sastojala od devet međunarodnih eksperata sa sedištem u Beogradu i dvanaest dugoročnih posmatrača iz 18 zemalja učesnica OEBS-a, raspoređenih širom zemlje. S obzirom na dosadašnje nalaze u vezi sa postupkom na dan izbora u Srbiji, OEBS/KDILJP je smatrao da raspoređivanje kratkoročnih posmatrača nije potrebno i nije vršio sistematsko ili sveobuhvatno posmatranje postupka na dan izbora. Međutim, predstavnici OMPI OEBS-a/KDILJP-a posetili su neka od biračkih mesta tokom glasanja 20. januara i 3. februara.

OEBS/KDILJP izražava zahvalnost Ministarstvu spoljnih poslova, RIK-u, drugim državnim i lokalnim organima i nevladinim organizacijama na njihovoj pomoći i saradnji tokom postupka posmatranja. OEBS/KDILJP takođe izražava zahvalnost Misiji OEBS-a u Srbiji na saradnji, kao i drugim međunarodnim organizacijama i ambasadama zemalja učesnica OEBS-a akreditovanim u Beogradu.

III. POLITIČKI ISTORIJSKI

A. OPŠTI PREGLED

Predsednički izbori 20. januara 2008, koji su obuhvatili i drugi krug, 3. februara, bili su prvi predsednički izbori od usvajanja novog Ustava Republike Srbije.² S obzirom na razvoj događaja u vezi sa statusom Kosova i na debatu u vezi sa budućim putem kojim Srbija treba da ide u pravcu evropske integracije, prevladavalo je opšte mišljenje da su ovo najznačajniji izbori od prevremenih parlamentarnih izbora 2000. godine, nakon kraja režima Slobodana Miloševića.

¹ Ovi izveštaji se mogu dobiti na <http://www.osce.org/odihr-elections/14610.html>

² Narodna skupština Republike Srbije usvojila je Ustav Republike Srbije 30. septembra 2006. On je dalje bio podržan na opštem referendumu 28.-29. oktobra 2006.

Na poslednjim parlamentarnim izborima održanim 21. januara 2007, ni jedna od stranaka nije dobila jasnu većinu u Narodnoj skupštini Srbije (parlamentu).³ Vladina koalicija je formirana 12. maja 2007, nakon tri meseca pregovora. Sastojala se iz DS, G17 Plus i koalicije Demokratske strane Srbije (DSS) i Nove Srbije (NS), sa Vojislavom Koštunicom iz DSS-a na mestu premijera. Nakon formiranja Vlade, stranke su potpisale koalicioni sporazum, kojim su utvrđeni zajednički stavovi o ključnim pitanjima, kao što su očuvanje Kosova u okviru teritorije Republike Srbije, integracija sa EU i saradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju.

Kako su se predsednički izbori približavali, narastala je napetost u odnosima između koalicionih partnera zbog sve većih razmimoilaženja po ovim pitanjima. DS i G17 Plus su se zalagali za neograničenu integraciju sa Evropskom unijom, dok su druga dva koaliciona partnera, DSS i NS, povezivali proces integracije u EU, sa budućnošću Kosova.

Predsedničke izbore raspisao je predsednik Narodne skupštine, g-din Oliver Dulić, 12. decembra 2007. Datum koji je određen za ove izbore, 20. januar 2008, bio je iznenađenje za DSS, zbog čega je došlo do daljeg pogoršanja odnosa između DS-a, stranke predsednika Borisa Tadića i DSS-a, koji predvodi premijer Vojislav Koštunica. Ovo je takođe uticalo na kampanju i na opštu političku atmosferu.

B. KANDIDATI

U postupku koji je obuhvatio brojne kandidate, Republička izborna komisija je registrovala devet kandidata⁴ koji će se nadmetati u prvom krugu glasanja, odbacivši dva podnosioca kandidature.⁵ U oba slučaja, razlog odbijanja je bio nepotpuna dokumentacija koju su podneli podnosioci kandidatura. Odbijeni kandidati su uložili žalbu Vrhovnom sudu, koji je potvrdio odluke RIK-a.

DS je dao podršku g-dinu Borisu Tadiću, kao svom kandidatu. Drugi vodeći učesnik na izborima je bio g-din Tomislav Nikolić, potpredsednik SRS-a i poslanik u aktuelnom sazivu Skupštine. DSS nije imenovao svog kandidata i zvanično je podržao kandidata NS i ministra infrastrukture, g-dina Velimira Ilića.

³ To su bili prvi izbori od kada je rasformirana Državna Zajednica Srbije i Crne Gore 2006. godine i od usvajanja novog Ustava. SRS je dobio 28 procenata glasova (81 poslanički mandat), DS - 22 procenta (64 poslanička mandata), Koalicija Demokratske stranke Srbije (DSS) i Nove Srbije (NS) – 16,5 procenata (47 poslaničkih mandata), stranka "G17 Plus" - 6.8 procenata (19 poslaničkih mandata), Socijalistička partija Srbije (SPS) – 5.6 procenata (16 poslaničkih mandata), Koalicija Liberalno demokratska partija, Građanski savez Srbije, Socijaldemokratska unija i Liga socijaldemokrata Vojvodine - 5 procenata (15 poslaničkih mandata). Stranke etničkih manjina dobile su osam poslaničkih mandata u parlamentu: Savez vojvodanskih Mađara dobio je 1.3 procenata (tri poslanička mandata), Koalicija Lista za Sandžak 0.8 procenata (dva poslanička mandata) Koalicija Albanaca preševske doline 0.4 procenata (jedan poslanički mandat), Unija Roma Srbije 0.4 procenata (jedan poslanički mandat) i Romska partija 0.3 procenata (jedan poslanički mandat).

⁴ Registrovani kandidati po redosledu na glasačkom listiću bili g-din Tomislav Nikolić (SRS), g-din Jugoslav Dobričanin (Reformistička stranka), g-din Boris Tadić (DS), g-din Velimir Ilić (NS), g-din Ištvan Pastor (Mađarska koalicija), g-din Marijan Ristićević (Narodna seljačka stranka) g-din Čedomir Jovanović (Liberalno demokratska partija LDP) g-din Milutin Mrkonjić (Socijalistička partija Srbije, SPS) i g-đa Milanka Karić (Pokret „Snaga Srbije“ - Bogoljub Karić).

⁵ Odbijene su kandidature g-dina Hadži Andreja Milića i g-dina Milovana Petrovića.

G-din Ištvan Pastor, predsednik Saveza vojvodanskih Mađara bio je predložen od strane Mađarske koalicije.⁶ G-din Marijan Rističević je učestvovao u izbornoj trci kao kandidat koalicije Narodne seljačke stranke i Ujedinjene seljačke stranke. Jedina žena kandidat, g-đa Milanka Karić, učestvovala je na izborima u ime svog supruga, Bogoljuba Karića, lidera Pokreta „Snaga Srbije“.⁷

Pošto ni jedan od kandidata nije dobio potrebnu većinu glasova da bi bio izabran u prvom krugu, dva kandidata koja su dobila najviše glasova, g-din Nikolić i g-din Tadić, ušli su u drugi krug. U prvom krugu, g-din Nikolić je bio prvi sa 39,96 procenata glasova, dok je g-din Tadić dobio 35,41 procenat glasova. U drugom krugu, 3. februara, g-din Tadić je dobio 50,31 procenat glasova (vidi rezultate u Aneksu). Tokom kampanje za drugi krug glasanja, lider DSS-a, premijer Koštunica, uslovio je svoju podršku g-dinu Tadiću usvajanjem predloga da se u koalicioni sporazum uključe novi uslovi, na osnovu kojih se politika Srbije prema integraciji u EU vezuje sa budućim statusom Kosova. Na kraju, ni DSS ni NS nisu izrazili podršku nijednom od kandidata koji su se nadmetali u drugom krugu. G17 Plus je bio jedini koalicioni partner u Vladi koji je dao podršku kandidatu DS-a.

Od devet kandidata, samo je Ištvan Pastor zvanično pozvao svoje glasače da podrže Borisa Tadića u drugom krugu. Marijan Rističević je podržao Tomislava Nikolića. Ostali kandidati nisu izrazili zvaničnu podršku ni za jednog od dvojice kandidata.

IV. ZAKONSKI OKVIR

A. OPŠTI PREGLED

Ustav Republike Srbije (2006), Zakon o izboru predsednika Republike Srbije (ZIPR) i nekoliko odredbi Zakona o izboru narodnih poslanika (ZINP), koje obuhvataju tehničke aspekte izbornog postupka, sačinjavaju glavni zakonski okvir za predsedničke izbore. Njih nadopunjava Zakon o finansiranju političkih stranaka, Zakon o radiodifuziji, i propisi i uputstva doneta od strane RIK-a.⁸

Ustav iz 2006, ZINP i novousvojeni⁹ ZIPR obezbeđuju solidnu osnovu za sprovođenje izbora u skladu sa obavezama preuzetim pod okriljem OEBS-a i drugim međunarodnim standardima. Međutim, još uvek ima prostora za poboljšanje, a i dalje su prisutne neke nejasnoće i nedostaci, kao što je utvrđeno u oceni izbornog zakonodavstva koju su zajednički doneli OEBS/KDILJP i Komisija za demokratiju putem zakona, pri Savetu Evrope (Vencijanska komicija).¹⁰ Neka pitanja proističu iz odredbi ZINP-a, kao što su ona u vezi sa mogućim osnovom za rasformiranje biračkih odbora (BO) na dan izbora, koja stvaraju mogućnost za namerno poništenje rezultata biračkih odbora i odlaganje objavljivanja konačnih rezultata. Zakon takođe

⁶ Mađarska koalicija se sastojala iz tri političke stranke, Saveza vojvodanskih Mađara, Demokratske partije vojvodanskih Mađara i Demokratske zajednice vojvodanskih Mađara.

⁷ Organi vlasti u Srbiji su pokrenuli istražni postupak protiv g-dina Bogoljuba Karića i on trenutno boravi van zemlje. On zbog toga nije mogao da pribavi potvrdu o prebivalištu koja je potrebna za registraciju kandidata.

⁸ Uputstva za sprovođenje ZIPR od 13. decembra 2007.

⁹ Novi Zakon o izboru predsednika Republike Srbije usvojen je 3. decembra 2007, da bi se izbegla moguća neslaganja sa novim Ustavom.

¹⁰ *Zajedničke preporuke u vezi sa zakonima koji regulišu parlamentarne, predsedničke i lokalne izbore, i izbornu administraciju u Republici Srbiji*, Mišljenje br. 347/2005, 23. mart 2006, CDL-AD(2006)013.

ne predviđa okvir za učešće međunarodnih i domaćih vanstranačkih posmatrača.¹¹ Među drugim razlozima za zabrinutost su i odredbe o overi spisaka sa potpisima podrške kandidatima i odredbe o pokretnim glasačkim kutijama.

Zakonskim okvirom nisu adekvatno regulisani neki aspekti postupka. Ovo je dovelo do pravnih nedoumica koje su proistekle iz istovremenog sprovođenja izbora na osnovu različitih zakona. Bilo je slučajeva gde su odredbe propisa RIK-a, koji su usvojeni da bi se regulisali određeni aspekti postupka, izazivale zabrinutost zbog toga što RIK izlazi van okvira svojih regulatornih ovlašćenja i prekoračuje svoje zakonske nadležnosti. Iako se stiče utisak da je ova praksa, koja je uočena i označena kao problematična u ranijim izveštajima OEBS-a/KDILJP-a,¹² do sada prihvaćena širom političkog spektra, ona povlači nekoliko pitanja, uključujući i moguće nedosledno sprovođenje zakona. Ona bi takođe mogla dovesti do ograničenja konkretnih mogućnosti za funkcionisanje potpuno efikasnog postupka za rešavanje prigovora i žalbi.

Mada je prethodnim Zakonom o izboru predsednika bio predviđen srednji nivo izborne administracije između RIK-a i Biračkih odbora, on je u novom zakonu eliminisan. RIK je oformio radne grupe na opštinskom nivou, zadužene za izbornu logistiku. Iako se stiče utisak da su radne grupe, generalno posmatrano, svoje obaveze izvršile efikasno, nepostojanje odgovarajućeg zakonskog okvira za radne grupe dao je povoda za zabrinutost zbog nedoslednosti u sprovođenju zakona, ad hok predloga za naimenovanje članova i nedostatka odgovarajućeg mehanizma odgovornosti.

B. KAMPANJA I FINANSIRANJE KAMPANJE

Zakonskim okvirom utvrđena je predizborna tišina koja počinje 48 sati pre dana izbora (član 5 ZINP). Restrikcije u pogledu aktivnosti kampanje tiču se samo vođenja kampanje preko radiodifuznih medija i putem javnih skupova, objavljivanja projekcija procena izbornih rezultata ili isticanja simbola kampanje na udaljenosti od 50 metara od biračkog mesta; drugi oblici vođenja kampanje nisu uzeti u obzir. Ovo je kandidatima i njihovim predstavnicima omogućilo da, tokom perioda predizborne tišine, preduzmu druge vidove kampanje.¹³

Iako je članom 99 do 101 ZINP predviđeno da aktivnosti kampanje nadzire i prati Nadzorni odbor, Narodna skupština ni ovaj put nije ispunila uslov zakona na osnovu kojeg je bila dužna da formira to telo za period izbora.

Zakonom o finansiranju političkih stranaka usvojenim 2003. godine, reguliše se finansiranje kampanje za predsedničke, parlamentarne i lokalne izbore, i utvrđuju se limiti izdataka političkih stranaka i privatni izvori finansiranja, kao što su članarine, prihodi od imovine u vlasništvu političkih stranaka i dobrovoljni prilozima. Ovim zakonom je takođe predviđeno javno finansiranje izdataka u okviru kampanje. Na osnovu ovog zakona, za svaku godinu u kojoj su predviđeni redovni izbori, obezbeđuju se sredstva za pokrivanje troškova izborne kampanje, u iznosu dela državnog budžeta.¹⁴ Iznos bi trebalo da bude isti i za prevremene izbore.

¹¹ U suprotnosti sa stavom 8 Kopenhagenskog dokumenta OEBS-a iz 1990, a uprkos ranijim preporukama OEBS-a/KDILJP-a.

¹² Vidi naročito Završni izveštaj OEBS-a/KDILJP-a o Parlamentarnim izborima održanim u januaru 2007.

¹³ Na primer, bilo je izveštaja o deljenju listića ili slanju poruka glasovnom poštom na mobilne telefone tokom perioda predizborne tišine.

¹⁴ U skladu sa članom 9 Zakona, finansiranje kampanje u godini kada se održavaju redovni izbori iznosi „0,1 procenat budžeta Republike Srbije (umanjeno za transfere izvršene na druge nivoe državne uprave i socijalno osiguranje i sredstva zdravstvenog osiguranja), 0,05 procenata budžeta jedinice teritorijalne

Za sve vrste izbora, 20 procenata od ukupnog iznosa obračunatog za finansiranje javne kampanje određenih izbora, deli se na jednake delove između svih registrovanih kandidata i isplaćuje nakon registracije kandidata, a 80 procenata iznosa se dodeljuje onom, ili onima, koji su dobili izbore. Ovaj sistem je sasvim jasno predviđen za parlamentarne izbore koji se održavaju na osnovu proporcionalnog predstavničkog sistema, gde se 80 procenata sredstava raspodeljuje listama prema broju dobijenih poslaničkih mandata. Primena ovog Zakona u kontekstu predsedničkih izbora pruža prekomerno preimućstvo pobedniku i ovo je do sada kritikovano u izveštajima OEBS-a/KDILJP-a.¹⁵ Mnogi sagovornici, a među njima i predstavnici političkih stranaka (LDP, DS, SPS i DSS), kritikovali su ovo rešenje i preporučivali da javno finansiranje izdataka u okviru kampanje bude raspodeljeno ravnopravno na sve predsedničke kandidate.

Učesnici na izborima moraju dostaviti izveštaje o sredstvima kampanje i izdacima RIK-u, najkasnije 10 dana nakon dana održavanja izbora (Član 14). Iako se u vezi sa ovom odredbom ne postavlja pitanje tumačenja s obzirom na to da se parlamentarni izbori održavaju samo jedan dan, ona je manje jasna u kontekstu predsedničkih izbora koji se održavaju u okviru dva kruga glasanja. Komisija pregleda te izveštaje u roku od 90 dana od njihovog prijema. RIK može angažovati nezavisni privredni subjekat da izvrši reviziju finansijskih izveštaja o izdacima kampanje. Na osnovu ovog Zakona, ovi finansijski izveštaji moraju biti objavljeni, ali zakon ne navodi ko je odgovoran za njihovo objavljivanje.

Jedan broj predstavnika političkih stranaka ukazao je na to da je zakonski utvrđeni limit na troškove kampanje, prenizak tako da se ne poštuje. Pored toga, stranke imaju običaj da svoja sredstva za funkcionisanje koriste za finansiranje kampanje, što je protivno propisima.

V. IZBORNA ADMINISTRACIJA

A. OPŠTI PREGLED

Predsedničke izbore sprovodi izborna administracija na dva nivoa, koja obuhvata Republičku izbornu komisiju¹⁶ i 8.573 biračka odbora (BO)¹⁷. Pored toga, Uputstvom za sprovođenje Zakona o izboru predsednika koje je doneo RIK, predviđeno je formiranje radnih grupa¹⁸ u svakoj od 194 opštine, uključujući i 17 beogradskih opština. Radne grupe su tehnička, ad hok tela zadužena za obezbeđenje izborne logistike na opštinskom nivou, u nedostatku srednjeg nivoa izborne administracije. Njihov sastav je u skladu sa sazivom parlamenta.

B. REPUBLIČKA IZBORNA KOMISIJA

Republička izborna komisija je sprovela izbore u postupku kojim je obuhvaćen veliki broj kandidata, postupajući profesionalno i na transparentan način, iako je utisak povremeno bio da su odluke RIK-a donete pod uticajem političkih programa njegovih članova.

autonomije (umanjeno za transfere izvršene sa drugih nivoa državne uprave) odnosno 0.05 procenata od budžeta jedinice lokalne samouprave (umanjeno za transfere sa drugih nivoa državne uprave) za godinu za koju je budžet donet.“

¹⁵ Vidi naročito Završni izveštaj OEBS-a/KDILJP-a o Predsedničkim izborima 2004.

¹⁶ Član 33 ZINP.

¹⁷ Član 36 i Član 12 Uputstava RIK-a za sprovođenje ZIPR.

¹⁸ ibid Član18.

RIK je stalno telo naimenovano od strane Narodne skupštine.¹⁹ Sastav RIK-a sačinjava predsedavajući i 16 stalnih članova i njihovih zamenika. Pored toga, za vreme izbornog perioda, broj članova RIK-a se povećava na „prošireni“ sastav, koji obuhvata predstavnike naimenovane od strane svakog registrovanog kandidata, uključujući i zamenike tih predstavnika.²⁰ U sastavu RIK-a se nalazi i sekretar koji nema pravo glasa, a koji ima svog zamenika, i predstavnik Republičkog statističkog zavoda, koji nema pravo glasa.²¹ RIK je trideset svojih članova i njihovih zamenika naimenovao za okružne koordinate zadržane za nadzor nad raspodelom i prikupljanjem izbornih materijala.

Na osnovu Člana 16 Poslovnika RIK-a, sastancima RIK-a mora prisustvovati većina njegovih članova. Za donošenje punovažnih odluka potrebna je većinska odluka članova sa pravom glasa.²² Iako uključivanje stranačkih predstavnika može poboljšati transparentnost, odgovornost i poverenje u sprovođenje izbora, zabeležen je jedan ograničen broj slučajeva u kojima se stiče utisak da su odluke donete pod uticajem određenih političkih programa.

C. BIRAČKI ODBORI

Sastav biračkih odbora je sličan sastavu RIK-a. Svaki BO se sastoji od predsedavajućeg i dva stalna člana, kao i od jednog broja članova proširenog sastava koji predstavljaju kandidate, koji, svaki pojedinačno, imaju svoje zamenike.²³ U prvom krugu, svaki BO imao je prosečno 24 naimenovana člana. Iako ovaj nivo učešća unapređuje transparentnost i poverenje u postupak, veličina takvih biračkih odbora mogla bi predstavljati prepreku. Da bi se ovo rešilo, u Pravilima o radu biračkih odbora u vezi sa sprovođenjem izbora za predsednika Republike se predlaže da članovi za vreme glasanja rade u smenama.²⁴

Birački odbori su imali, sve skupa, oko 205.000 članova u prvom krugu izbora i oko 85.000 u drugom. Formiranje biračkih odbora pre prvog kruga bilo je donekle sputano zbog teškoća na koje su naišli neki kandidati prilikom naimenovanja kandidata za sve funkcije u proširenom sastavu BO, na koje su imali pravo po zakonu. U najudaljenijim oblastima, ovo je dovelo do slučajeva gde su političke stranke angažovale članove koji su u srodstvu sa drugim kandidatima.

Iako OMPI OEBS-a/KDILJP-a nije vršila sveobuhvatno posmatranje postupaka na dan izbora, na osnovu ograničenog broja poseta koje su članovi OMPI OEBS-a/KDILJP-a obavili biračkim mestima, zaključeno je da članovi biračkih odbora mogu biti bolje upoznati sa procedurama, a naročito kada je reč o popunjavanju zapisnika o radu biračkog mesta. Utisak je da su greške u prebrojavanju u drugom krugu bile ređe.

D. UPIS BIRAČA

Spiskove birača vode opštinski organi na bazi stalne obrade, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, a pod nadzorom Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu.

¹⁹ Član 33, stav 1 ZINP od maja 2004. Sadašnji RIK je osnovan odlukom Narodne skupštine od 5. novembra 2007, “Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 100/07.

²⁰ ibid.

²¹ ibid, Član 33, stav 2.

²² Član 16, stav 2 Poslovnika Republičke izborne komisije.

²³ Član 36, stav 1 i 2 ZINP i Član 12, stav 2 Uputstava za sprovođenje ZIPR.

²⁴ Član 7, stav 1 Pravila o radu biračkih odbora za sprovođenje izbora za predsednika Republike.

Upis birača u periodu između dva kruga glasanja mogao je biti izvršen na osnovu sudskog rešenja.

Upis birača je „pasivan“, pošto se građani upisuju u spisak birača na osnovu prijave boravišta, tako da ne moraju da se posebno prijavljuju radi upisa u spisak birača. Kada se jednom registruju, njihova evidencija ostaje u biračkom spisku, uz mogućnost unošenja ažuriranih podataka na osnovu promene imena ili prijave boravišta. Upis građana koji su navršili 18 godina, kao i brisanje evidencije preminulih građana, vrše odgovarajući opštinski organi. Nasuprot tome, u slučaju promene boravišta, birač mora aktivno da izvrši prijavu okružnoj policijskoj stanici, kako na bivšoj opštini, tako i na onoj gde mu je tekuće prebivalište.

Na osnovu zakona, birački spiskovi treba da se spoje u jedan objedinjeni, kompjuterizovani, nacionalni registar.²⁵ Pa ipak, takav centralni spisak birača još nije formiran, iako je u prethodnom Zakonu o izboru narodnih poslanika iz 2000. godine takva odredba već postojala. Ograničena misija za posmatranje izbora OEBS-a/KDILJP-a je obavestena da se, nakon predsedničkih izbora, planira sprovođenje projekta reforme biračkog spiska.

Preciznost biračkih spiskova nije bila pitanje koje je izazivalo posebnu zabrinutost tokom predsedničkih izbora, a političke stranke su, iako su prihvatale moguće nedostatke, obično izražavale poverenje u spisak birača. Međutim, opštinski zvaničnici su često priznavali teškoće na koje se nailazi u nastojanju da se obezbedi preciznost spiskova, u slučaju brisanju imena preminulih birača van Srbije ili birača koji nisu prijavili promenu boravišta prilikom preseljenja na drugu opštinu, što predstavlja moguć izvor višestrukih upisa lica na birački spisak²⁶. Birački spiskovi su bili otvoreni za uvid javnosti 21 dan²⁷, što je biračima omogućilo da provere evidenciju.

Za drugi krug glasanja bilo je upisano ukupno 6.723.762 birača, što je predstavljalo povećanje od 21.744 birača u odnosu na broj upisanih za prvi krug.

E. GLASANJE U INOSTRANSTVU

Šezdeset pet BO je osnovano u diplomatskim predstavništvima u 36 zemalja, za oko 37.000 upisanih birača. U Crnoj Gori je osnovano 7 BO, u saradnji sa organima u Crnoj Gori²⁸. Za sprovođenje biračkog postupka u inostranstvu naimenovani su državni činovnici iz Minsitarstva spoljnih poslova Republike Srbije. Političke stranke su imale mogućnost da pošalju svoje predstavnike u biračke odbore u inostranstvu, o trošku izbornog budžeta. Izgleda da SRS i DS nisu koristile ovu mogućnost, a umesto toga su na te funkcije naimenovale svoje pristalice koje borave u inostranstvu. Predračun budžeta namenjenog za putovanja predstavnika političkih stranaka iznosio je otprilike jednu trećinu celokupnog izbornog budžeta.²⁹ U prethodnim izveštajima OEBS-a/KDILJP-a ukazano je na prekomerne troškove ovakve prakse.

²⁵ Član 12, stav 1 ZINP.

²⁶ Predstavnici SRS su Ograničenoj misiji za posmatranje izbora OEBS-a/KDILJP-a pokazali spisak dvostrukih upisa sa tri opštine. Novi Pazar (1078 dvostrukih upisa), Sjenica (78) i Tutin (638). Međutim, OMPI OEBS-a/KDILJP-a nije bila u poziciji da proveri spisak.

²⁷ Član 19, stav 1 ZINP.

²⁸ U vreme održavanja izbora, Srbija nije imala diplomatsko predstavništvo u Crnoj Gori.

²⁹ Prema procenama RIK-a, 245 miliona dinara od budžeta, koji iznosi 700 miliona dinara.

F. PREBROJAVANJE I TABELARNI PRIKAZ REZULTATA

Birački listići se prebrojavaju odmah nakon zatvaranja biračkih mesta u prostorijama gde je obavljeno glasanje. Preliminarni tabelarni prikaz rezultata pripremaju statističari iz Republičkog statističkog zavoda (RSZ) raspoređeni po opštinama. Ovaj dobro organizovani i efikasni sistem tabelarnih prikaza omogućio je da se prvi i preliminarni rezultati za celu zemlju objave u roku od dva sata nakon zatvaranja biračkih mesta. Predstavnici RSZ sastavljaju zvanični tabelarni prikaz rezultata na nivou RIK-a, na osnovu originalnih zapisnika. Oni se objavljuju u roku od 96 sati nakon zatvaranja biračkih mesta, nakon prijema glasačkih listića iz inostranstva i njihovog prebrojavanja i nakon rešavanja prigovora.³⁰

Ne postoje zakonske odredbe kojima se utvrđuje uloga RSZ u sastavljanju tabelarnog prikaza rezultata. Procedure na osnovu kojih su regulisane aktivnosti statističara na nivou opština i naknadno prikupljanje rezultata za celu zemlju, izloženi su u internoj metodologiji postupka RSZ. Isto se odnosi na mehanizme provere usaglašenosti, koji se primenjuju prilikom ocene preciznosti zapisnika. Rezultati biračkih odbora su stavljeni na raspolaganje članovima RIK-a i OMPI OEBS-a/KDILJP-a. Međutim, nisu objavljene detaljne specifikacije rezultata po biračkim mestima.

G. PONOVLJENI IZBORI

Dana 12. februara, nakon prigovora koji je RIK-u dostavljen zbog navodne neregularnosti prilikom utvrđivanja identiteta jednog birača, na jednom biračkom mestu izbori su ponovljeni.³¹ Ovo je dovelo do odlaganja objave konačnog rezultata izbora. Pripreme za te ponovljene izbore RIK obavio u skladu sa zakonom.³² Ograničena misija za posmatranje izbora OEBS-a/KDILJP-a nije primila ni jedan negativan izveštaj ili informaciju u vezi sa sprovođenjem tog ponovljenog glasanja.³³

Zvanični rezultat izbora RIK je objavio na svojoj 51. sednici, 13. februara, deset dana nakon drugog kruga.

VI. KAMPANJA

Kampanja za prvi krug izbora je bila energična, a postajala je sve dinamičnija kako se približavao drugi krug. Široko je poštovana sloboda izražavanja i sloboda zbora. Međutim, neke političke stranke su izrazile mišljenje da je trajanje kampanje bilo relativno kratko i da je to uticalo na mogućnost da kandidati predstave svoje programe javnosti.³⁴ Pitanje budućeg statusa Kosova i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom prevladavalo u javnom diskursu, kako tokom prvog, tako i tokom drugog kruga izbora. Tokom kampanje je takođe razmatrano pitanje nezaposlenosti, borbe protiv korupcije i reforme socijalnog sistema.

³⁰ Član 78, stav 1 ZINP.

³¹ Postupak glasanja ponovljen je u Dobrom polju, opština Boljevac. Jedan građanin je glasao na osnovu istekle lične karte kao dokaza o identitetu, na šta je uložena prigovor RIK-u. U skladu sa ZINP, ukoliko RIK poništi rezultate zbog nepravilnosti u izbornom postupku, glasanje mora biti ponovljeno. Konačni rezultat izbora se utvrđuje nakon završetka ponovljenog glasanja.

³² Datum ponovljenih izbora RIK je utvrdio Odlukom 02 Br. 013-941/08 od 6. februara 2008.

³³ Prema Republičkom statističkom zavodu, od 362 birača koji ispunjavaju uslove, 114 njih je glasalo za Borisa Tadića, 86 za Tomislava Nikolića, dok su glasovi trojice bili nevažeći.

³⁴ Ovo mišljenje je izrazio jedan broj političkih stranaka, uključujući LDP, SPS, NS i DS.

Štampa, kao i elektronski mediji, fokusirali su se na dva kandidata, g-dina Tomislava Nikolića i g-dina Borisa Tadića, tadašnjeg predsednika. Ta dva kandidata su takođe prvi započeli kampanjske aktivnosti, uskoro nakon zvanične registracije.

Sve u svemu, postojala je vidna razlika između obima i intenziteta kampanje kandidata koji su imali podršku stranaka zastupljenih u parlamentu,³⁵ i drugih kandidata. G-din Tadić i g-din Nikolić su vodili aktivnu kampanju, organizujući skupove širom zemlje i opsežno koristeći plaćene termine u emisijama privatnih medija, uz intenzivne posete od vrata do vrata uz pomoć svojih pristalica.

G-din Tadić je, u svojoj kampanji, ove predsedničke izbore predstavio kao izbor između evropske integracije, ekonomskog napretka i jačanja zemlje, sa jedne strane, nasuprot izolaciji i nestabilnosti, s druge strane, koju, kako je on tvrdio, predstavlja njegov glavni politički protivnik, g-din Nikolić. G-din Nikolić je vodio visoko profilisanu kampanju, usredsređujući se uglavnom na one koji su razočarani tranzicijom ka demokratiji. Slogani njegove kampanje bili su usmereni na očuvanje granica Srbije, izgradnju nacionalne privrede i borbu protiv korupcije i kriminala.

Na ovim izborima je učestvovao veliki broj građana, koji je dostigao 61,37 procenata u prvom krugu izbora, a 68,12 procenata u drugom.³⁶ Osim činjenice da su birači pridavali veliki značaj pitanjima čija sudbina je zavisila od ishoda izbora, ovakav nivo učešća je takođe mogao biti podstaknut i Zakonom o privatizaciji velikih javnih preduzeća,³⁷ koji je stupio na snagu 26. decembra 2007. Ovim zakonom je utvrđeno da se pravo na dobijanje besplatnih akcija privatizovanih preduzeća priznaje licima koja su upisana na birački spisak. Pitanje privatizacije i besplatnih akcija je bilo pod velikom pažnjom javnosti i o njemu se raspravljalo tokom kampanje.³⁸

Vodio se veliki broj kampanja gde su građani pozivani da izađu na glasanje, koje je organizovalo civilno društvo. Najaktivnija kampanja organizovana u ovom cilju širom zemlje sprovedena je od strane Centra za slobodne izbore i demokratiju (CeSID). Centar modernih veština organizovao je kampanju "Volim da biram, biram da volim",³⁹ koja se dopala uglavnom ženama i mladima. Evropski pokret u saradnji sa Ženskom vladom, sproveo je kampanju pod sloganom „Izaberite predsednika – izaberite Evropu“. Sličnu kampanju u kojoj je istican proevropski izbor, sprovele su Građanske inicijative. Kampanja u kojoj je građanstvo pozivano da izađe na glasanje, vidno je vođena uglavnom u urbanim sredinama, naročito u Beogradu i Novom Sadu.

³⁵ Boris Tadić (DS), Tomislav Nikolić (SRS), Čedomir Jovanović (LDP i Velimir Ilić (DSS-NS).

³⁶ Izvor: Statistika RIK-a.

³⁷ Zakon o pravu na besplatne akcije i novčanu nadoknadu koju građani ostvaruju u postupku privatizacije.

³⁸ Dana 25. januara, Ministarstvo za ekonomiju i regionalni razvoj, g-din Mladen Dinkić, javno je izjavio da će se, u slučaju da kandidat SRS-a, Tomislav Nikolić, pobedi, povećati opasnost od povlačenja stranih investitora iz Srbije i da "akcije iz privatizacije neće ništa vredeti", www.b92.net.

³⁹ "Volim da glasam, glasam da volim".

VII. MEDIJI

A. MEDIJSKA SCENA

Medijsku scenu u Srbiji karakteriše širok dijapazon sredstava javnog informisanja koja funkcionišu u slobodnom okruženju uz minimalnu regulativu. Pored državnog emitera, RTS, postoje 543 radio stanice, 73 TV stanice i 139 stanica koje emituju radio i TV programe.

Televizija je primarni izvor informacija, a najgledaniji emiteri su državna Radio televizija Srbije sa svoja dva kanala, RTS 1 i RTS 2 i privatni televizijski kanali B92 i TV Pink. Iako RTS 1 ima najveće gledalaštvo, naročito za vreme večernjih vesti, RTS 2 emituje uglavnom sportske i dokumentarne programe, osim za vreme izbora, kada obezbeđuje besplatne termine za kandidate.

TV Pink i, u manjoj meri, TV B92 su komercijalni emiteri sa jakim profilom zabavnog programa. Lokalni mediji su i dalje uglavnom u vlasništvu organa lokalne uprave, iako je članom 96 Zakona o radiodifuziji predviđena njihova privatizacija do 31. decembra 2007.

Auditorijum radio stanica pokazuje drugačije preferencijale. Budući da je liberalizovan mnogo pre televizije i da ima inovativnije programske sadržaje, koji potiču iz tradicije gradskog Studija B i omladinske stanice B92, radio je izgradio jak auditorijum, naročito kad se radi o programima namenjenim mladima.

Tačni podaci o broju primeraka štampanih medija ili o bilo kojim drugim aspektima industrije štampanih medija nisu na raspolaganju, pošto mnoga preduzeća takve informacije smatraju poverljivim, ali se procenjuje da je taj broj mali. Tržište štampanih medija je raznoliko i ima dugu tradiciju specijalizacije u pogledu sadržaja i izbora.

B. MEDIJSKI REGULATORNI OKVIR

Zakonski okvir koji reguliše izveštavanje medija o kampanji za predsedničke izbore regulisan je prevashodno Ustavom Republike Srbije iz 2006, Zakonom o izboru narodnih poslanika, Zakonom o radiodifuziji,⁴⁰ Zakonom o javnom informisanju iz 2003, Zakonom o telekomunikacijama iz 2003. i Zakonom o slobodnom pristupu informacija od javnog značaja iz 2004.

Ustav Republike Srbije garantuje slobodu misli i izražavanja, slobodu medija i pravo na informisanost. Zakonom o izboru narodnih poslanika zabranjena je izborna promocija putem medija i javnih skupova, kao i objavljivanje projekcija izbornih rezultata u periodu od 48 sati pre dana održavanja izbora, do zatvaranja biračkih mesta. Zakonom o izboru narodnih poslanika takođe je predviđeno osnivanje Nadzornog odbora zaduženog za kontrolu legalnosti postupaka političkih stranaka, kandidata i sredstava javnog informisanja tokom izbornih aktivnosti. Nadzorni odbor je dužan da kontroliše aktivnosti sredstava javnog informisanja u pogledu obezbeđenja ravnopravnih⁴¹ uslova za sve kandidate. Kao što je prethodno napomenuto, Nadzorni odbor nije osnovan.

⁴⁰ Poslednje izmene i dopune usvojene 2005.

⁴¹ Prema Članu 100, Nadzorni odbor je dužan da kontroliše aktivnosti sredstava javnog informisanja u vezi sa obezbeđenjem ravnopravnih uslova za prezentaciju podnosilaca izbornih lista i kandidata sa izborne liste, kako bi se poštovala jednakost kandidata prilikom predstavljanju njihovih programa.

Zakonom o radiodifuziji regulisani su i javni i privatni mediji. Na osnovu njega je osnovan nezavisan regulatorni organ, Republička radiodifuzna agencija (RRA), koja ima široke nadležnosti, kao što je utvrđivanje radiodifuzne strategije, izdavanje dozvola i nadzor nad radom emitera.

Dvadeset trećeg decembra 2007, Savet RRA je izdao Opšte obavezujuće uputstvo radio i televizijskim stanicama za ponašanje u predizbornoj kampanji za predsedničke izbore 2008.⁴² Usvajanje ovog dokumenta je bilo u skladu sa članom 12 Zakona o radiodifuziji, a na osnovu njega emiteri su dobili korisne smernice. Pored toga, Savet RRA je takođe usvojio Preporuku komercijalnim radio i televizijskim stanicama o iznajmljivanju termina tokom kampanje za izbore.

C. PRAĆENJE MEDIJA, PRVI KRUG

Dana 4. januara 2008, Ograničena misija za praćenje izbora OEBS-a/KDILJP-a započela je svoje aktivnosti praćenja i sprovedla kvalitativnu i kvantitativnu analizu emisija državnih televizija u udarnom terminu – RTS 1 i RTS 2, i dve privatne televizije, TV B92 i TV PINK. Takođe je praćen sadržaj i izveštavanje pet privatnih dnevnih listova⁴³.

U nastavku prvog kruga izbora, od 4. do 17. januara 2008, javni emiter RTS je u svojoj raspodeli vremena u informativnom programu, posvetio 31 procenat izveštaja o predsedničkim kandidatima g-dinu Tadiću, predstavljajući ga u svojstvu predsednika i kandidata. U okviru informativnog programa, g-dinu Mrkonjiću, g-dinu Jovanoviću, g-dinu Iliću i g-đi Karić je bilo posvećeno, po navedenom redosledu imena, 11,23 procenta, 10,59 procenata, 10,50 procenata, odnosno 9,23 procenta izveštaja. Preostaloj četvorici kandidata bilo je posvećeno u proseku 7 procenata izveštaja. Ispunjavajući svoju zakonsku obavezu, RTS 2 je, 15. januara, počeo da emituje besplatni program, u udarnom terminu. Svih 9 kandidata je iskoristilo besplatno vreme koje im je bilo dodeljeno u periodu od tri dana pre izbora.⁴⁴

Na privatnim TV kanalima, kampanja je bila vidljiva uglavnom u okviru plaćenih termina, sa malo drugih informativno-političkih programa. Sve u svemu, izveštavanje o kampanji na TV B92 i TV PINK bilo je uglavnom posvećeno kandidatima koje podržavaju političke stranke zastupljene u Skupštini. B92 je posvetio 30 procenata svog vremena g-dinu Jovanoviću, 29,27 procenata g-dinu Tadiću, 24,43 procenta g-dinu Nikoliću a 7,68 procenata g-dinu Mrkonjiću. TV PINK se fokusirao na kandidate Tadića, Nikolića, Jovanovića i Mrkonjića, kojima je, po navedenom redosledu imena, posvetio 44,49 procenata, 24,36 procenata, 12,72 procenta, odnosno 7,62 procenta. Ton izveštavanja o svim kandidatima bio je pretežno neutralan.

⁴² **Opšte uputstvo za sve televizijske i radio stanice:** “Sve predizborne emisije, izveštaji, reklamni blokovi, ankete i slično, moraju biti posebno obeleženi jasnom oznakom „predizborni program“. Plaćeni termini moraju biti obeleženi u TV programu neprekidno oznakom „plaćeni termin“, a u radio programu jasno naznačeni na početku i kraju emisije, kao i na svakih 5 minuta trajanja emisije. Sve radio i televizijske stanice imaju obavezu da u programskoj šemi tačno unapred odrede termine za emitovanje predizbornog programa, koji se ne može proizvoljno menjati tokom trajanja kampanje.” **Uputstvo za komercijalne TV i radio stanice koje imaju status javnog radiodifuznog servisa:** “Javne radio i televizijske stanice dužne su da obezbede besplatno i bez diskriminacije, emitovanje promocije predsedničkih kandidata.” **Uputstvo za komercijalne TV i radio stanice:** “Komercijalne, privatne stanice mogu da iznajmljuju svoj programski prostor za predizbornu kampanju u meri koja bitno ne ugrožava njihovu programsku šemu. Komercijalni emiteri koji pokrivaju celu zemlju ne mogu iznajmiti više od 90 minuta za predizbornu propagandu dnevno, a regionalni i lokalni emiteri najviše 120 minuta dnevno.”

⁴³ *Večernje Novosti, Press, Blic, Politika i Kurir.*

⁴⁴ Svaki po 30 minuta.

U prvom krugu, na praćenim nacionalnim kanalima emitovano je samo nekoliko debata. G-din Tadić i g-din Nikolić nisu učestvovali u ovim debatama. Predstavnici medija su naveli da neki kandidati nisu bili voljni da učestvuju u televizijskim debatama.

Štampani mediji su pratili kampanju objavljujući ograničen broj kritičkih članaka i uvodnika. Novine su biračima pružile uglavnom informacije o aktivnostima kampanje g-dina Tadića i g-dina Nikolića. Ako se izuzme plaćeni prostor, ton izveštavanja u štampanim medijima bio je uglavnom neutralan.

D. PRAĆENJE MEDIJA, DRUGI KRUG

U drugom krugu, emiteri su ponovo pružili mogućnosti obojici kandidata da javnost upoznaju sa svojim porukama. Oba učesnika u drugom krugu su opsežno koristila plaćene političke reklame, naročito u poslednjoj nedelji kampanje, uglavnom da bi svog protivnika predstavili u negativnom svetlu.

Tokom svog specijalnog programa posvećenog izborima, RTS 1 je ponudio izbalansirano i politički neutralno izveštavanje, dajući obojici kandidata jednako vreme na programu. Ipak, na RTS 1, g-dinu Tadiću je posvećeno više izveštavanja (63 procenta informativnih emisija posvećenih kandidatima) nego g-dinu Nikoliću (37 procenata), uglavnom zbog izveštavanja o njegovim zvaničnim aktivnostima. U pozitivnom razvoju situacije, 30. januara, RTS 1 je emitovao 90-minutnu debatu između g-dina Tadića i g-dina Nikolića. Oba kandidata su imala istu mogućnost da izlože svoje platforme i da diskutuju o pitanjima u vezi sa osam tema koje su bile unapred dogovorene, u mirnoj atmosferi i uz mogućnost da ispitaju svoja gledišta.

TV B92 i TV PINK su pružili skoro jednako vreme dvojici kandidatima, uključujući i plaćenu reklamu u okviru kampanje. TV B92 je posvetio 56 procenata svog izveštavanja o kampanji u informativnom programu g-dinu Tadiću, a 44 procenta g-dinu Nikoliću. TV PINK je posvetio 58 procenata svog izveštavanja o kandidatima g-dinu Tadiću, a 42 procenta g-dinu Nikoliću. Oba kandidata su, sve u svemu, predstavljena u neutralnom tonu.

Svi praćeni listovi su objavili uglavnom neutralne informacije o dvojici kandidata tokom drugog kruga kampanje, iako su objavljene i neke negativne plaćene političke reklame. *Večernje Novosti*, *Press* i *Politika* su imali izbalansirano izveštavanje o g-dinu Tadiću i g-dinu Nikoliću. *Kurir* je izrazito favorizovao g-dina Nikolića, posvetivši mu 75 procenata svog relevantnog prostora i predstavljajući ga u pozitivnom svetlu, dok je *Blic* posvetio 62 procenta svog prostora g-dinu Tadiću.

U oba kruga, mediji koje je OMPI OEBS-a/KDILJP-a pratio, poštovali su predizbornu tišinu.

Može se smatrati da su troškovi vođenja kampanje u medijima bili znatni, s obzirom na to da su kandidati u velikoj meri koristili plaćene reklame za svoju kampanju.⁴⁵

⁴⁵

Na RTS 1, u prvom krugu, g-din Ilić je kupio 400 sekundi. g-đa Karić – 210 sekundi, g-din Mrkonjić - 660 sekundi, g-din Nikolić - 293 sekunde, a g-din Tadić - 748 sekundi; u drugom krugu, g-din Nikolić je kupio 211 sekundi, a g-din Tadić - 620 sekundi. Prema podacima na veb sajtu RTS, www.rts.co.yu, prosečna cena plaćene reklame je iznosila oko 100 evra za jednu sekundu. Na TV B92, g-din Jovanović je kupio 8.594 sekunde, g-din Nikolić – 4.826 sekundi, a g-din Tadić – 4.233 sekunde; u drugom krugu, g-din Nikolić je imao 7.166 sekundi plaćenog vremena na programu, a g-din Tadić – 8.295 sekundi. Prema direktoru za marketing i prodaju B92, cena reklamnog paketa pod nazivom “Paket za kampanju”

VIII. PRIGOVORI I ŽALBE

Odredbе ZINP-a koje regulišu izborne sporove pružaju adekvatnu zaštitu političkih i izbornih prava, uključujući pravo na glasanje i upis birača i registraciju kandidata. Članom 95 predviđeno je da „svaki birač, kandidat i podnosilac izborne liste ima pravo da podnese prigovor Republičkoj izbornoj komisiji zbog povrede izbornog prava u toku izbora ili nepravilnosti u postupku predlaganja odnosno izbora.“

Prigovore rešava RIK i Vrhovni sud Srbije, koji je poslednja instanca kojoj se može obratiti radi zaštite prava. Pored toga, na osnovu Ustava, Ustavni sud je nadležan za „rešavanje izbornih sporova za koje sudska nadležnost nije utvrđena zakonom“.⁴⁶

Na osnovu ZINP-a, svi izborni prigovori se dostavljaju RIK-u, u roku od 24 sata od trenutka donošenja sporne odluke ili trenutka nastupanja navodne nepravilnosti. Nakon razmatranja prigovora, RIK, donosi odluku u roku od 48 sati, većinskim glasom svojih članova. Moguće odlaganje rešenja prigovora se izbegavaju automatskim prihvatanjem prigovora, ukoliko RIK ne uspe da donese odluku u predviđenom roku.⁴⁷

Na odluku koju donese RIK može se uložiti žalba preko RIK-a, u roku od 48 sati od trenutka davanja obaveštenja o odluci. RIK tada ima 24 sata na raspolaganju da dostavi žalbu Vrhovnom sudu. Vrhovni sud ima 48 sati za donošenje presude, od trenutka ulaganja žalbe. Ovo rešenje trenutno stupa na snagu i pravosnažno je.

Prigovori se razmatraju na sastancima RIK-a. Za razliku od Zakona o opštem upravnom postupku, kojim su propisana sredstva i rokovi za dostavljanje odluke strani na koju se ta odluka odnosi, ZINP ne utvrđuje potrebu da odluka RIK-a bude uručena bilo kojoj od strana.

Od početka izbornog postupka, RIK je odbacio većinu prigovora na osnovu proceduralnih razloga ili zbog toga što nisu bili adekvatno potkrepljeni. Ovi razlozi se mogu objasniti nedostatkom smernica u ZINP-u. U nekim slučajevima, RIK se nije pridržavao uslova zakona. Kao posebno zabeleženo, prekršio je član 20 Poslovnika kojim je propisano da nacrt odluke mora biti sastavljen pre razmatranja slučaja na sednici.⁴⁸

U jednom slučaju koji je naročito privukao pažnju, 11. januara, RIK je odbio prigovor jednog građanina povodom odbijanja akreditacije bilateralnim međunarodnim posmatračima iz dve ambasade zemalja učesnika OEBS-a. Vrhovni sud je, 16. januara, doneo odluku u korist tužioca, naglašavajući da davanje odobrenja za akreditaciju ne podleže proceni RIK-a, ukoliko je Vlada dala pozitivno mišljenje o tom pitanju. Ignorišući obavezujuću prirodu rešenja Vrhovnog suda,⁴⁹ RIK je ponovo odlučio da ne izda tražene akreditacije. Devetnaestog

iznosila je 300.000 evra za jedan krug izbora. Na TV Pink, g-din Ilić je imao 4.073 sekunde, g-din Jovanović – 7.433 sekunde, g-đa Karić – 1.659 sekundi, g-din Mrkonjić – 4.327 sekundi, g-din Nikolić – 14.647 sekundi, a g-din Tadić – 25.564 sekunde; u drugom krugu, g-din Nikolić je imao 10.119 sekundi, a g-din Tadić – 10.827 sekundi. Prema www.b92.net, prosečna cena plaćenih reklama iznosila je oko 200 evra za jednu sekundu.

⁴⁶ Član 167.

⁴⁷ Član 96.3, ZINP.

⁴⁸ Na sednici od 11. januara, prilikom razmatranja prigovora koji je uložio jedan građanin, RIK nije imao nacrt odluke.

⁴⁹ Član 97, ZINP.

januara, nakon druge žalbe po ovom pitanju, Vrhovni sud je doneo rešenje kojim se RIK obavezuje da izda akreditacije.

RIK je odbio svih osamnaest prigovora u kojima se navode nepravilnosti tokom prvog kruga, bilo zbog proceduralnih razloga ili zbog zakonske neosnovanosti. Ni na jednu od ovih odluka RIK-a po gore navedenim prigovorima, nije uložena žalba Vrhovnom sudu.

U drugom krugu je uloženo jedanaest prigovora. Deset od njih RIK je odbacio kao nepotkrepljene ili zakasnele. Petog februara, na sednici RIK-a, nije postignuta većinska odluka u vezi sa jednom nepravilnosti uočenom na jednom biračkom mestu. Kao ishod toga, primenjen je član 96 ZINP, čime je prigovor automatski prihvaćen.

Iako zakon obezbeđuje transparentnost rasprave u RIK-u, nisu predviđene nikakve garancije za javni pretres na Vrhovnom sudu, gde se izborni sporovi rešavaju bez prisustva javnosti. Pored toga, stranke koje podnesu žalbu nemaju pravo odbrane preko direktnog pravnog zastupnika, suprotno međunarodnim instrumentima⁵⁰ i „kodeksu dobre prakse u izbornim poslovima“ Vencijanske komisije Saveta Evrope.

IX. DOMAĆI NESTRANAČKI POSMATRAČI

Nakon Uputstva koje je usvojio RIK, a u skladu sa stavom 8 Obaveza preuzetih pod okriljem OEBS-a u Kopenhagenu 1990. godine, organizacije civilnog društva u Srbiji imaju pravo da imenuju posmatrače za predsedničke izbore. Sve u svemu, RIK je primenio otvoren pristup akreditaciji domaćih posmatrača.

Najveća inicijativa za posmatranje izbora preduzeta od strane civilnog društva bila je inicijativa Centra za slobodne izbore i demokratiju (CeSID), koji je rasporedio više od 3.700 domaćih posmatrača širom zemlje, obuhvativši 700 biračkih odbora.

CeSID je, takođe, izvršio brzo paralelno prebrojavanje glasova i objavio procenu rezultata na konferenciji za štampu tokom obe izborne noći. Pored postepenog i blagovremenog objavljivanja preliminarnih rezultata koje je izvršio RIK ubrzo posle zatvaranja biračkih mesta, ova praksa je pospešila poverenje u zvanično prebrojavanje glasova.

Beogradski Media centar i Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) pratili su rad medija, kako u pogledu kvaliteta tako i u pogledu obima izveštavanja.

X. UČEŠĆE ŽENA

G-đa Milanka Karić iz Pokreta „Snaga Srbije“, bila je jedina žena među kandidatima. Ona je odlučila da učestvuje na izborima zato što njen suprug, g-din Bogoljub Karić, nije mogao da se registruje kao kandidat. G-đa Karić je sprovedla umerenu kampanju i osvojila oko 0,98% glasova. Iako je g-đa Karić potvrdila da bi u Srbiji, na rukovodećim mestima, trebalo da bude više žena, ona, tokom kampanje, nije razmatrala pitanja rodne jednakosti. To nisu učinili ni drugi kandidati, a žene su pominjane uglavnom u kontekstu porodičnih pitanja. U drugom

⁵⁰

Vidi član 6, Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

krugu, g-din Nikolić je u okviru svoje kampanje organizovao skupove koji su bili usmereni na žene.⁵¹

Žene su bile dobro predstavljene u izbornoj administraciji, uključujući i RIK, čiji je predsednik žena. Neke žene su bile intenzivno uključene u vođenje kampanje, kao nosioci leaderskih funkcija ili javne ličnosti, davajući podršku nekima od predsedničkih kandidata.⁵²

XI. UČEŠĆE NACIONALNIH MANJINA

Na predsedničkim izborima 2008, manjinske zajednice su imale do sad nezabeleženo učešće. Njihovi glasovi su se pokazali važnim za ishod izbora, naročito u drugom krugu. Tokom kampanje, većina kandidata je slala poruke da će predstavljati interese svih zajednica u zemlji, dok je nekoliko kandidata, kao što su g-din Tadić i g-din Pastor, uložilo vidne napore da pridobiju glasove nacionalnih manjina.

G-din Pastor, lider Saveza vojvođanskih Mađara, koji se nadmetao na izborima u ime Mađarske koalicije, bio je prvi predsednički kandidat vojvođanskih Mađara od uvođenja višepartijskog sistema u Srbiji. Štaviše, prvi put nakon rasformiranja Demokratske zajednice vojvođanskih Mađara početkom devedesetih, stranke pripadnika mađarske manjine postigle su sporazum o zajedničkoj političkoj platformi i izbornoj strategiji. G-din Pastor je svoju kampanju vodio uglavnom u severnim delovima Srbije, gde živi većina pripadnika mađarske manjine. On se usredsredio uglavnom na teme u vezi sa autonomijom Vojvodine, pozicijom nacionalnih manjina u Srbiji i evropskim integracijama. G-din Pastor je dobio 2,26 procenata glasova birača u prvom krugu izbora.

Političke stranke bošnjačke zajednice iz regiona Sandžaka učestvovala su u izbornoj kampanji dajući podršku kandidatima za koje su se opredelile. Sandžačka demokratska partija (SDP) i njen lider Rasim Ljajić, ministar za rad i socijalnu politiku, aktivno su podržavali g-dina Tadića. u prvom krugu, Koalicija Lista za Sandžak zajedno sa liderom stranke Sulejmanom Ugljaninom, gradonačelnikom Novog Pazara, dali su podršku kandidatu Nove Srbije, g-dinu Iliću; u drugom krugu, Koalicija se opredelila za podršku g-dinu Tadiću.

Stranke albanske manjine sa juga Srbije, držale su se po strani u izbornoj kampanji. Odziv u njihovim opštinama bio je značajno manji nego u ostatku zemlje.

XII. DANI IZBORA

U skladu sa standardnom praksom koja važi za ograničene misije za posmatranje izbora, OEBS/KDILJP nije preduzeo sistematično ili sveobuhvatno posmatranje glasanja, prebrojavanja ili sastavljanja tabelarnog prikaza rezultata. Međutim, predstavnici OMPI OEBS-a/KDILJP-a su obavili ograničen broj poseta, odnosno posetili su otprilike 90 biračkih

⁵¹ Dana 24. januara, g-din Nikolić se obratio ženama u Sava Centru u Beogradu, a 25. januara je posetio porodilište u Beogradu.

⁵² G-din Nikolić je dobio podršku g-dice Marije Šerifović, pevačice koja je pobedila na takmičenju Evrosong, 2007. godine. G-din Tadić je imao podršku g-de Ružice Đinđić, udovice ubijenog premijera Srbije, Zorana Đinđića, koja je član Predsedništva DS-a, g-de Mirjane Stupice i g-de Mirjane Banjac, istaknutih glumica. G-din Jovanović je imao podršku g-de Biljane Srbljanović, istaknutog dramskog pisca. On je takođe bio podržan od strane umetnice, g-de Biljane Cincarević.

mesta na dan izbora u oba kruga. Utvrdili su da se glasanje, sve u svemu, obavlja u skladu sa zakonom. Atmosfera na biračkim mestima je bila profesionalna i mirna. Takođe je ocenjeno da je prebrojavanje na biračkim mestima i sastavljanje tabelarnog prikaza rezultata na opštinskom nivou obavljeno kako treba.

Iako je postupak glasanja, sve u svemu, obavljen uredno i profesionalno, Ograničena misija za posmatranje izbora OEBS-a/KDILJP-a je primetila nekoliko pitanja koja bi trebalo razmotriti pre sledećih izbora. Ovde se naročito ističe tajnost glasanja, koja je mogla biti narušena kombinacijom faktora, uključujući i lošu konstrukciju pregrada na biračkim mestima,⁵³ raspored u okviru nekoliko biračkih mesta i kvalitet papira glasačkih listića. Glasački listići su bili pretanki za efikasnu zaštitu tajnosti glasanja ukoliko nisu bili dobro presavijeni.

U nekoliko primećenih slučajeva, uglavnom u seoskim oblastima, BO nije proveravao identitet birača, dozvoljavajući da birači dobiju glasačke listiće bez dokaza o identitetu ili samo na osnovu listića sa pozivom za glasanje, ili su dozvoljavali biračima da glasaju na osnovu dokumenata za utvrđivanje identiteta čiji je rok istekao.⁵⁴ Takođe, u nekim slučajevima, primećena je nedoslednost u upotrebi ultraljubičastih lampi.

XIII. PREPORUKE

Organima vlasti u Srbiji se daju sledeće preporuke na razmatranje, u cilju dalje konsolidacije i poboljšanja postupka sprovođenja izbora u skladu sa obavezama preuzetim pod okriljem OEBS-a i drugim međunarodnim standardima u pogledu demokratskih izbora. Većinu ovih preporuka OEBS/KDILJP je izneo u svojim prethodnim izveštajima o posmatranju izbora u Srbiji, a njihovo tumačenje treba da bude u kontekstu tih izveštaja.

A. ZAKONSKI OKVIR

1. Zakon o finansiranju političkih stranaka bi mogao da se poboljša utvrđivanjem jasnih okvira za dodelu javnih sredstava za kampanju, uzimajući u obzir specifične kontekste predsedničkih, parlamentarnih ili lokalnih izbora.
2. Organ koji je zadužen za prijem finansijskih izveštaja u vezi sa kampanjom po završetku izbornog postupka, bio bi ojačan ukoliko bi dobio poseban revizorski kapacitet.
3. Prava domaćih nestranačkih i međunarodnih posmatrača bi trebalo da budu garantovana zakonom, uz jasnu stipulaciju kriterijuma za njihovu akreditaciju.
4. Vrhovni sud bi povećao transparentnost ukoliko bi u vezi sa žalbama na izborni postupak držao otvorena ročišta, uz davanje prava strankama da svoj slučaj brane preko pravnog zastupnika, kao i da podnesu dodatne dokaze u odbranu slučaja, ukoliko je to potrebno.
5. Zakon bi bio poboljšan ukoliko bi se utvrdila jasna uputstva za postupke rešavanja izbornih sporova u RIK-u.
6. Kao što su OEBS/KDILJP i Vencijanska komisija i ranije preporučivali, rokovi za prigovore i žalbe bi mogli biti produženi na razumniji rok, uzimajući u obzir svako odlaganje koje nastupi između usvajanja odluke i zvanične objave odluke. Mora se

⁵³ Kao što su misije OEBS-a/KDILJP-a u Srbiji prethodno primetile i izvestile.

⁵⁴ Vidi Odeljak "Ponovljeni izbori".

obezbediti dovoljan vremenski okvir za žalbu i za donošenje rešenja da bi tužitelj imao dovoljno vremena da uloži prigovor, i da bi RIK i Vrhovni sud mogli da donesu rešenje nakon što im se obezbedi mogućnost da pažljivo prouče slučaj. Međutim, produžetak rokova za žalbe bi morao biti razmotren u kontekstu drugih rokova izbornog plana, pošto oni mogu uticati na rok za objavu zvaničnih rezultata.

7. Zadatak Republičkog statističkog zavoda u vezi sa prebrojavanjem glasova i tabelarnim prikazom rezultata mora biti utvrđen zakonom i to na sveobuhvatan način.
8. Potrebno je razmotriti izmene i dopune zakona kako bi se obezbedilo da se rasformiranje BO može izvršiti samo u slučaju prekršaja koji utiče na sveukupni integritet izbornog postupka.

B. KAMPANJA

9. Odredbe o predizbornoj tišini bi trebalo da budu jasne. Odredbe o predizbornoj tišini se, trenutno, odnose samo na medije i ne naznačavaju da li druge aktivnosti kampanje, kao što je raspodela listića ili kampanja od vrata do vrata, predstavljaju povredu predizborne tišine.
10. Kao što je naloženo zakonom, potrebno da se osnuje Nadzorni odbor u cilju praćenja ponašanja medija, kandidata i drugih učesnika u izbornom postupku.

C. MEDIJI

11. Potrebno je razmotriti usvajanje nacrtu Zakona o „sprečavanju medijske koncentracije i transparentnosti vlasništva nad medijima“.⁵⁵

D. IZBORNA ADMINISTRACIJA

12. Bilo bi korisno revidirati Poslovnik RIK-a u cilju olakšavanja postupka donošenja odluka.
13. Troškovi prakse političkih stranaka da predstavnike šalju u inostranstvo kako bi posmatrali glasanje koje se obavlja van zemlje, o trošku izbornog budžeta, su prekomerni i ova praksa bi mogla biti razmotrena tako da se obezbedi transparentnost i uključuje svi faktori.
14. Potrebno je razmotriti dodatno unapređenje javnosti rada RIK-a. Kompletni zapisnici sa sednica RIK-a, odluke RIK-a i analitički prikaz rezultata po biračkim odborima trebalo bi da budu blagovremeno objavljeni na vebsajtu.

E. BIRAČKI ODBORI I RADNE GRUPE

15. Potrebno je razmotriti mogućnost smanjenja broja članova BO; zamenici članova bi mogli ostati kao rezervni članovi koji zamenjuju odsutne članove.
16. Potrebno je da se zakonski ustanovi srednji nivo izborne administracije između RIK-a i biračkih odbora; dokaz potrebe ovog nivoa bilo je ad hoc formiranje radnih grupa. Ako

⁵⁵ Dana 29. juna 2007, osnovana je radne grupa pod pokroviteljstvom Ministarstva za kulturu, sa zadatkom da sastavi nacrt Zakona o „sprečavanju medijske koncentracije i transparentnosti vlasništva nad medijima“. Misija OEBS-a u Srbiji i Savet Evrope su podržali rad ove ekspertske grupe.

radne grupe budu ostale, one bi trebalo da budu u punoj meri odgovorne RIK-u, a političke stranke i kandidati bi trebalo da imaju pristup radu radnih grupa.

F. BIRAČKI SPISAK

17. Sastavljanje nacionalnog, objedinjenog biračkog spiska je utvrđeno zakonom. Potrebno je obavljati redovne postupke provere spiskova radi eliminacije mogućih višestrukih upisa.
18. Potrebno je dati podršku inicijativi Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu za osnivanje radnih grupa za reformu biračkih spiskova.

G. DAN IZBORA

19. Raspored na biračkim mestima, a naročito konstrukcija pregrada na biračkim mestima bi mogli biti dodatno poboljšani, kako bi se poboljšala tajnost glasanja.
20. U kampanjama za obrazovanje birača potrebno je naglasiti važnost tajnosti glasanja, uključujući i važnost samostalnog glasanja.
21. Štampanje glasačkih listića na papiru boljeg kvaliteta bi doprineo tajnosti.
22. RIK bi mogao da poboljša učinak izborne administracije na nivou biračkih mesta, tako što bi organizovao obuke za sve stalne članove BO, sa posebnim naglaskom na utvršivanje identiteta birača, tajnost glasanja, urednu primenu nevidljivog spreja i lampe.
23. U okviru postupka bi se mogla predvideti mogućnost izdavanja novih glasačkih listića biračima koji su svoj listić oštetili.

ANEKS: ZVANIČNI REZULTATI

Prvi krug održan 20. januara 2008.⁵⁶

Broj registrovanih glasova na biračkim spiskovima	6.708.697
Broj birača koji su izašli na glasanje	4.117.870
Procenat birača koji su izašli na glasanje	61,38%
Broj birača koji su glasali	4.116.844
Procenat birača koji su glasali	61,37%
Broj nevažećih glasačkih listića	78.462
Procenat nevažećih glasačkih listića	1,91%
Broj važećih glasačkih listića	4.038.382
Procenat važećih glasačkih listića	98,09%

Kandidati za funkciju predsednika Republike Srbije, prema broju osvojenih glasova

Redo- sled	Kandidat	Predlagač	Broj osvojenih glasova	%
1	Tomislav Nikolić	Srpska radikalna stranka	1.646.172	39,99
2	Boris Tadić	Demokratska stranka	1.457.030	35,39
3	Velimir Ilić	Nova Srbija	305.828	7,43
4	Milutin Mrkonjić	Socijalistička partija Srbije	245.889	5,97
5	Čedomir Jovanović	Liberalno demokratska partija	219.689	5,34
6	Ištvan Pastor	Mađarska koalicija	93.039	2,26
7	Milanka Karić	Pokret „Snaga Srbije“	40.332	0,98
8	Marijan Rističević	Koalicija Narodna seljačka stranka i stranka Ujedinjenih seljaka	18.500	0,45
9	Jugoslav Dobričanin	Reformistička stranka	11.894	0,29

⁵⁶ Republička izborna komisija u vezi sa konačnim rezultatima prvog kruga predsedničkih izbora u Republici Srbiji, održanih 20. januara 2008:
http://www.rik.parlament.sr.gov.yu/latinica/propisi_frames.htm

Drugi krug glasanja održan 3. februara 2008⁵⁷

Broj registrovanih glasova na spiskovima birača	6.723.762
Broj birača koji su izašli na glasanje	4.581.270
Procenat birača koji su izašli na glasanje	68,13%
Broj birača koji su glasali	4.580.428
Procenat birača koji su glasali	68,12%
Broj nevažećih glasačkih listića	78.806
Procenat nevažećih glasačkih listića	1,7%
Broj važećih glasačkih listića	4.501.622
Procenat važećih glasačkih listića	98,3%

Kandidati za funkciju predsednika Republike Srbije, po broju osvojenih glasova

Redosled	Kandidat	Predlagač	Broj osvojenih glasova	%
1	Boris Tadić	Demokratska stranka	2304467	50,31
2.	Tomislav Nikolić	Radikalna stranka	2197155	47,97

⁵⁷

Izveštaj Republičkog zavoda za statistiku o konačnim rezultatima drugog kruga izbora za predsednika Republike Srbije, održanog 3. februara 2008:
<http://webrzs.statserb.sr.gov.yu/axd/en/pred1e.php>

O OEBS-U/KDILJP-U

Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava (OEBS/KDILJP) je glavna institucija OEBS-a koja pruža pomoć zemljama članicama „da obezbede puno poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, da poštuju vladavinu prava, unapređuju principe demokratije i (...) grade, jačaju i štite demokratske institucije, kao i da unapređuju toleranciju širom društva“ (Dokument usvojen na Samitu u Helsinkiju, 1992. god.). Ovo je poznato kao humana dimenzija OEBS-a.

OEBS/KDILJP, čije se sedište nalazi u Varšavi (Poljska), osnovan je na Samitu u Parizu, 1990. godine, kao Kancelarija za slobodne izbore, a počeo je sa radom u maju 1991. Godinu dana kasnije, naziv Kancelarije je promenjen kako bi odražavao prošireni mandat, koji obuhvata ljudska prava i demokratizaciju. Danas ova institucija zapošljava više od 130 ljudi.

OEBS/KDILJP je vodeća agencija u Evropi u oblasti **posmatranja izbora**. Svake godine, ona koordinira i organizuje razmeštanje hiljada posmatrača, koji donose ocenu da li se izbori u regionu OEBS-a sprovode u skladu sa obavezama preuzetim pod okriljem OEBS-a, drugim međunarodnim standardima u pogledu demokratskih izbora i nacionalnim zakonodavstvom. Njena jedinstvena metodologija pruža detaljan uvid u celokupni izborni postupak. U sklopu projekata pomoći, OEBS/KDILJP pomaže zemljama učesnicama da poboljšaju svoj izborni okvir.

Aktivnosti koje Kancelarija sprovodi na **demokratizaciji** obuhvataju: vladavinu prava, zakonodavnu podršku, demokratsku upravu, migracije i slobodu kretanja, i rodnu jednakost. OEBS/KDILJP svake godine sprovodi niz programa usmerenih na pružanje pomoći, u nastojanju da razvije demokratske strukture.

OEBS/KDILJP takođe pomaže zemljama učesnicama da izvrše svoje obaveze u oblasti unapređenja i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, u skladu sa obavezama preuzetim u okviru humane dimenzije OEBS-a. Ovo se postiže kroz rad sa nizom partnera, u cilju negovanja saradnje, izgradnje kapaciteta i obezbeđenja ekspertize u tematskim oblastima, uključujući ljudska prava u borbi protiv terorizma, pospešujući zaštitu ljudskih prava lica koja su žrtve trgovine ljudima, obrazovanje i obuku iz domena ljudskih prava, praćenje situacije u oblasti ljudskih prava i izveštavanje, i ljudska prava žena i bezbednost.

U oblasti **tolerancije** i **nediskriminacije**, OEBS/KDILJP pruža podršku zemljama učesnicama u domenu jačanja mera koje se preduzimaju kao odgovor na krivična dela mržnje i slučajeve rasizma, ksenofobije, antisemitizma i druge oblike netolerancije. Aktivnosti OEBS-a/KDILJP-a u pogledu jačanja tolerancije i nediskriminacije su usmerene na sledeće oblasti: zakonodavstvo, obuka iz oblasti sprovođenja zakona, praćenje mera koje se preduzimaju kao odgovor na krivična dela i incidente motivisane mržnjom, izveštavanje o istima i nastavak relevantnih aktivnosti, kao i obrazovne aktivnosti na promociji tolerancije, poštovanja i uzajamnog razumevanja.

OEBS/KDILJP pruža savete zemljama učesnicama u vezi sa njihovim politikama za **Rome i Sinte**. Takođe unapređuje izgradnju kapaciteta i umrežavanje među zajednicama Roma i Sinta i pospešuje učešće predstavnika Roma i Sinta u telima koja utvrđuju politiku.

Sve aktivnosti KDILJP-a se sprovode u tesnoj koordinaciji i saradnji sa zemljama učesnicama OEBS-a, institucijama OEBS-a i terenskim operacijama, kao i u saradnji sa drugim međunarodnim organizacijama.

Dodatne informacije možete naći na veb sajtu (www.osce.org/odihr).